

Zwaarden omsmeden tot ploegijzers – videotekst

‘Zwaarden omsmeden tot ploegijzers.’ Het is een bekende uitdrukking van het verlangen naar vrede. Vredesbewegingen zijn ernaar genoemd. En het beeld duikt geregeld op in moderne kunst en populaire cultuur.

Michael Jackson zong erover. De Colombiaanse muzikant **César López** liet gitaren maken van in beslag genomen kalasjnikovs. En in Washington staat een vijf meter hoge ploeg, gemaakt van duizenden ingezamelde vuurwapens.

De betekenis lijkt duidelijk. Wat gemaakt is om te doden, krijgt een andere bestemming: leven bevorderen in plaats van het te vernietigen.

Wat deze voorbeelden meestal niet tonen, zijn de religieuze wortels van het beeld. Het gaat om een Bijbelse profetie van zowel **Jesaja** als **Micha**. Vreemd genoeg werd dit beeld in de kunstgeschiedenis voor de twintigste eeuw nauwelijks gebruikt.

Een moderne kunstenaar die de Bijbelse oorsprong wel bewaart, is **Mordecai Ardon**. In een monumentaal glas-in-looddrieluik verbeeldt hij de hele beweging van Jesaja’s profetie.

In het linkerpaneel kronkelen witte wegen vanuit verschillende richtingen omhoog. Daarop staat in meerdere talen de oproep: ‘Kom, laten wij optrekken naar de berg van de Heer.’ De volkeren hebben verschillende talen en geschiedenissen, maar gaan samen op weg. Vrede komt hier niet zomaar uit de hemel vallen. Ze begint wanneer mensen bereid zijn hun eigen positie te verlaten en op zoek te gaan naar gemeenschappelijke grond.

In het middenpaneel zien we waarheen die wegen leiden: Jeruzalem, de plaats waar de volkeren, volgens Jesaja, door God worden onderricht. De muren van de stad zijn opgebouwd uit fragmenten van de Grote Jesajarol, die bij de Dode Zee werd gevonden. Het centrum van het drieluik is dus niet de hamer, het zwaard, de ploeg of de mens. Maar wel het woord van God.

Daarboven verschijnen symbolen uit de Joodse mystiek, waaronder de levensboom met de sefirot, 10 manieren waarop de goddelijke levenskracht zich in de wereld manifesteert. Ze suggereren dat dit onderricht ook een innerlijke verandering vraagt.

Pas in het rechterpaneel verschijnt de vervulling van het visioen. Onderaan ligt oorlogstuig: geweren, granaten, tanks en vliegtuigen. Daarboven zweven schoppen. Het oorlogstuig ligt afgedankt op de bodem. Daarboven krijgen menselijke kracht en techniek een andere bestemming.

Ardon toont niet hoe wapens daadwerkelijk tot werktuigen worden omgesmeed. Dat zien we wel in een beroemd beeld van **Jevgeni Voetsjetitsj** dat de Sovjet-Unie schonk aan de Verenigde Naties. Een gespierde man houdt een zwaard vast en slaat er met een zware hamer op. Met al zijn kracht buigt hij het wapen om tot een werktuig. Het is een indrukwekkend beeld. Vrede is hier geen passiviteit. Ze vraagt inspanning en moed: wat voor vernietiging bestemd was, moet met kracht een andere richting krijgen.

Maar juist die gespierde vredesmaker roept vragen op. Hij lijkt nogal sterk op de heldhaftige mannen die Voetsjetitsj in zijn oorlogsmonumenten gebruikte om strijd, overwinning en nationale macht te verbeelden. De vredesmaker en de oorlogsheld spreken bijna dezelfde beeldtaal.

Zien we hier iemand die afstand doet van geweld? Of toch opnieuw een sterke man die de wereld naar zijn hand zet? En hoe geloofwaardig is een oproep tot ontwapening van een staat die zich tijdens de Koude Oorlog zelf tot de tanden bewapende? Ook vrede kan een ideologisch wapen worden.

Bij Jesaja begint vrede niet bij een held met een hamer. Ze begint bij volkeren die bereid zijn zich te laten onderrichten. 'Geen mens zal nog de wapens leren hanteren,' staat er. Oorlog voeren is blijkbaar iets wat mensen *léren*. Dan moet ook *vréde* geleerd worden.